

Özgün Metin: Nagel, J., (2003). Sex and war: Fighting men, comfort women, and the military-sexual complex [Seks ve savaş: Savaşan erkekler, konfor kadınları ve askeri-cinsel yapı]. *Race, Ethnicity, and Sexuality* [Irk, Etnik Köken ve Cinsellik]. New York: Oxford University Press, s. 177 – 199.

Çeviren: Mehmet Ergun mehmetaergun@yahoo.com

Seks ve Savaş

(...)

Seks ve Erkek Asker

1950-1953 Kore Savaşı'ndan beri Güney Kore'deki düzinelerce askeri üste binlerce Amerika Birleşik Devletleri ordusunun personeli görev yapıyor. Örneğin 2001'de Kore'deki Amerikan ordusu görevlileri, Güney Kore'de 95 askeri üs olduğunu belirttiler. Bunlardan 41'i, 35,000 asker ve askeri çalışanı barındıran “kayda değer ölçüde büyük üs”lerdi.¹ Bu askeri birliklerin kimilerinin merkez üssü, Birleşik Devletler Ordusu Birinci Piyade Birliği'ne ev sahipliği yapan Kansas'taki Junction Şehri'nde. Güney Kore'de görev yaparken bir çok Amerikan askeri, askeri üssü çevreleyen ve Amerikan Ordusu ve Koreli yetkililerce açılan ve teftiş edilen yüzlerce bar ve geneleve gidiyorlar. Bu Amerikalılar, cinsel isteklerini kendilerine hizmet veren binlerce Koreli ve Asyalı fahişeye doyuruyorlar. Katherine Moon'un tahminine göre:

*savaştan beri bir milyondan fazla Koreli kadın Amerikan ordusuna cinsel işçi olarak hizmet verdi ve milyonlarca Amerikalı ve Koreli, savaşta birlikte kan döktükleri ve seks ve Ameri-Asyalı çocukları nedeniyle birbirlerinin kanlarına karıştıkları için, aralarında özel bir bağ hissediyor.*²

Kore'deki Amerikan askerleri yerlilerle yalnızca seks yapmıyorlar. Kimileri görevleri bitince kendileriyle Amerika'ya dönen Koreli kadınlarla evleniyorlar. Moon'a göre “1950'li yılların başından 1990'lı yılların başına kadar 100,000'den çok Koreli kadın, asker eşi olarak Amerika'ya göç etti.”³

(...)

Boşanma nedeniyle kendini Birleşik Devletler'de yabancı topraklarda yapayalnız bulan, kısıtlı İngilizceleri ve çok az iş deneyimleri olan Koreli kadınlar, askeri üslere yerel hizmet sağlamaya yönelik işçi piyasasında kendilerine bir yer bularak bağımsız bir yaşam kurmaya çalışıyorlar. Bu kadınların, ortak dilleri ve kültürleri sayesinde yöredeki askeri üsse hizmet veren Koreli işletmelere erişimleri daha kolay. Çoğu bu işletmelerde garson, barmen, dansçı, masöz ya da fahişe olarak iş buluyorlar.

(...)

1 Binbaşı William H.McDonald, EUSA/USFK Halkla İlişkiler Bürosu, kişisel iletişim, 11 Temmuz 2001; Güney Kore'deki Amerikan askeri varlığına eleştirel bir bakış için bkz. http://www.apcjp.org/women's_network/skorea.htm

2 Katherine H. S. Moon, *Sex among the Allies: Military Prostitution in U.S.-Korea Relations* [Müttefikler Arasında Cinsellik: Amerika – Kore İlişkilerinde Askeri Fuhuş] (New York: Columbia University Press, 1997), 1.

3 Aynı yayım, 175, dipnot 45.

(...)

Kore ve Kansas'taki fuhuşun önemli bir yönü de Asyalı kadınların Batı erotik anlam düzenlerindeki yeri. Lynn Thiesmeyer'e göre, Asyalı kadın bedenini köleleştiren ve cinsel elde edilebilirliğiyle tanımlayan söylemlerle, Asyalı kadın cinselliğinin kurgulanması tamamlanıyor. Batı'nın uzun zamandır varolan bu basmakalıbı, karşıt görüşleri susturuyor ve Asyalı kadınların gördükleri fiziksel kötü muameleyi, köleliği ve erkekler tarafından cinsel sömürüye maruz kalıyor olmalarını gizliyor.

*Batı'daki Asyalı kadın, Asyalı beden ve Asyalı cinsellik imgeleri yüzyıllardır üretiliyor ama neredeyse hiç güncelleştirilmiyor. Yirminci yılların sonlarındaki kültürel derebeyliğin ve egzotizmciğin cisimleşmesi olarak Asyalı / Asya-Amerikalı kadının Batı düşlemlerinde bir benzeri daha yok. Wendy Chapkins'in dikkat çektiği üzere, "Örneğin Asyalı kadınları kullanan reklamlar yalnızca cinsel gizemi değil aynı zamanda 'doğuya özgü kadının doğal'nda varolan uysallığı ve boyun eğişi çağrıştırıyor... Bu kadınlar böylece maceranın, kültürel farklılığın ve cinsel boyun eğmenin eğretilmeleri haline geliyorlar."*⁶

Buna göre Amerikalı askerler için üslerin etrafını çevreleyen cinsel eğlence yerleri, özellikle Asya'da, Asyalı kadın cinselliğiyle ilgili fantezilerin gerçek Asyalı kadınlara dönüştüğü etno-cinsel alanlar.

Her ne kadar Amerikan üslerinin varlığı yerel ve göçmen fahişelere müşteri sağlasa da, üsleri çevreleyen barlar ve genelevler çeşitli ekonomik oyuncular tarafından işletiliyor ve düzenleniyor. Aida Santos'a göre cinsel endüstriyle doğrudan ya da dolaylı uğraşan çok sayıda yerel grup ve kişi var: yerel kulüp sahipleri, örgütlü suç şebekeleri, politikacılar ve politik parti görevlileri, polis; ayrıca yerel kültürel erkekegemen yapısı ve özellikle "erkeklerin kadın bedeninin kullanılmasını kurumsallaştıran politik ayrıcalığı."⁷

(...)

-
- 6 Lynn Thiesmeyer, "The West's 'Comfort Women' and the Discourse of Seduction" [Batı'nın "Konfor Kadınları" ve Ayartma Söylemi], *Transnational Asia Pacific: Gender, Culture, and The Public Sphere*, ed. Shirley G. Lim, Larry E. Smith, and Wimal Dissanayake (Urbana: University of Illinois Press, 1999), 81; ayrıca bkz, Wendy Chapkins, *Beauty Secrets: Women and The Politics of Appearance* [Güzelliğin Sırları: Kadın ve Dış Görünüşün Politikası] (Boston: South End Press, 1986), 53-54; Lisa Lowe'a göre Asyalı kadın düşleminin tarihsiz ve birleşik bir Evro-Amerikan hali yok. Bunun yerine yöresel ve tarihsel olarak değişim gösteren "doğubilimler" in ortak noktaları var.
- 7 Aida F. Santos, "Gathering the Dust: The Base Issue in the Philippines" [Toz Toplamak: Filipinlerdeki Üs Sorunu], *Let the Good Times Roll: Prostitution and the U.S. Military in Asia*, ed. Sandra Pollock Sturdevant and Brenda Stoltzfus (New York: The New Press, 1992), 39; Cynthia Enloe "herhangi bir askeri üssün çevresinde genelevlerin kurulmasına katkısı bulunan" erkeklerin daha kapsamlı bir listesini veriyor: "kocalar ve sevgililer, yerli ve yabancı bar sahipleri, yerel halk sağlığı görevlileri, yerel imar kurulu üyeleri, yerel polis, yerel belediye başkanları, ulusal hazine ya da maliye dairesi görevlileri, ordudaki erkek askerler, yerel genelev müşterileri, yabancı asker-müşteriler, yabancı askerlerin arkadaşları, yabancı üs komutanları, yabancı askeri sağlık personeli, yabancı ulusal savunma planlamacıları, yabancı ulusal kanun koyucular" (Cynthia Enloe, "It Takes Two" [Bu İş İki Kişilik], *Let the Good Times Roll*, 24-25); ayrıca bkz. Cynthia Enloe, *The Morning After: Sexual Politics and the End of The Cold War* [Ertesi Sabah: Cinsel Politika ve Soğuk Savaşın Sonu] (Berkeley: University of California Press, 1993).

(...)

Savaşan Erkekler ve Konfor Kadınları^a

Enloe'nun da bahsettiği gibi cinsellik, ordunun ve tüm ordu operasyonlarının önemli ama çoğunlukla görmezden gelinen bir yanı olmuştur. Tarih boyunca kadınlar askerlere çamaşır yıkama, hemşirelik, arkadaşlık ve seks gibi hizmetler vermişlerdir. Kimi zaman bu kadınlar askerlerin eşi, yakınları ya da sevgilileriydi, ama fahişelerle hep aynı saftaydılar. Buna karşın askerlerle cinsel ilişkisi olan her kadın bunu isteyerek yapmadı. Tarih boyunca yerli kadınlara, cinsel köle ve tecavüz kurbanı olarak da zorla cinsel hizmet verdirildi.

Savaş sırasında tecavüz özünde etno-cinsel bir olgu. Savaş, ulusal sınırlar arasında da olsa ulusal sınırlar içinde de, askeri sınırlar etno-cinseldir. Milliyet, ırk ya da etnik farklılıklar tarafları birbirinden ayırır ve askeri operasyonlarda saldırının hedefini belirler. Savaş sırasında vahşet ister çarpışma ister cinsel saldırı olsun, ve ister tabanca ister bedenler silah olarak kullanılsın, fiziksel ya da cinsel saldırıya uğrayanlar neredeyse her zaman etnik açıdan farklıdırlar. Savaşan erkekler, kural olarak “kendi” kadınlarına tecavüz etmezler, tabii ki eğer, kadının sadakatinden, özellikle de cinsel sadakatinden kuşku duyulmuyorsa.

Cinsel sömürü ve kötü muamele savaşın önemli silahlarıdır. Tecavüzse savaşın cinsel cephaneliğinin en yaygın bileşenidir. Susan Brownmiller rutin tecavüzü, özellikle de toplu tecavüzü belgeliyor.¹⁴ Hareket halindeki ya da işgal edici konumdaki ordular, “düşman” kadınlara tecavüzü hem ödül hem de ceza olarak kullanıyor: yerli kadınlara tecavüz etmek hem askerler için bir savaş ganimeti, hem de kadınlarını cinsel olarak fethederek düşman erkeğini aşağılamak ve egemenlik altına almak için tasarlanmış bir savaş ve terör yöntemi. Başka birçok etno-cinsel ortamda olduğu gibi savaşta da tecavüz, kadınların değiş tokuş sırasında değişim aracı olarak kullanıldıkları, erkekler arasındaki bir alış veriş olarak tanımlanabilir. Bir düşmanın kadını cinsel olarak almak, bölge kazanmak ve psikolojik üstünlük elde etmek anlamına gelir. Dünyanın bir çok ülkesinde tecavüz, çoğunca kirletici, kurbanı, kurbanın akrabalarını ve ulusunu psikolojik ve simgesel açıdan lekeleyen, lekeleyici bir eylem olarak tanımlanır. Cinsel savaş, kurbanların şereflerinin lekelenmesi, kesilerek sakatlanmaları ya da cinsel saldırı nedeniyle oluşan gebelikler ya da doğumlarla, tecavüz anının ilerisine de geçebilir. Örneğin 1990'ların başlarında Sırp erkeklerinin, çoğu Müslüman ve kimi Hırvat bir çok kadına tecavüz etmesi, bu kadınların “ufak Çetnikler”¹⁵ olarak adlandırılan Sırp bebekler doğurması amacını güdüyordu. Tecavüz kurbanlarının kürtaj olamamalarını sağlamak için Sırp lar, kurbanların doğum yapana kadar hapis tutulduğu toplama kampları kurdular.¹⁶

---

a “Comfort Women”: İkinci Dünya Savaşı sırasında Japon ordusunun, köleleştirdiği 200,000 kadına verdiği isim. bkz <http://www.comfort-women.org> (çev.)

14 Brownmiller, *Against Our Will* [İsteğimize Karşı].

15 Allen, *Rape Warfare* [Tecavüz Savaşı], 96.

16 Aynı yapıt, 96.

Japonya'nın 1938-1939 kışı ve baharında Çin'i işgali sırasında Japon askerlerin tahminen seksen bin Çin kadın ve genç kıza tecavüz ettikleri, Nanking Tecavüzü olarak adlandırılan olay, belki de savaş sırasında meydana gelen tecavüzlerin en bilinen örneğidir.¹⁷ Japonya savaşındaki cinsel sömürünün daha az bilinen bir örneği ise, Japon İmparatorluk Ordusu'nun İkinci Dünya Savaşı sırasında çoğu Asyalı binlerce kadını cinsel olarak köleleştirmeleri idi. Savaşta cinsel kölelik savaş sırasında tecavüz izleğinin bir çeşidi. Kölelik, tecavüz taktiğini kısa vadeli bir askeri stratejiden askeri operasyonların sürekli bir özelliği haline getirir. Japon ordusu, Japonya'da ve Japon ordusunun üslendiği diğer ülkelerde askeri konfor kadın kampları (*Jugun Ianfu*) adı verilen kamplar kurdu. Her ne kadar bu kamplarda alt sınıf Japon kadınlar da alıkonmuşsa da, Japon ordusunun köleleştirdiği 200,000 kadının çoğu, Kore, Çin, Tayvan, Endonezya, Malezya ve Filipinler'den getirilen, etnik ya da vatandaşlık açısından Öteki durumundaki kadınlardı.¹⁸ Kazuko Watanabe'nin bildirdiğine göre böyle bir ortamda cinsel eşya olarak bir kadının değeri, ekonomik sınıfı ve etnik kökeniydi:

*Japon İmparatorluk Ordusu, sınıf, ırk ve milliyetlerine göre konfor kadınlarını hiyerarşik olarak sınıflandırdı.....Koreli ve bir çok Asyalı kadın düşük rütbeli askerlere ayrıldı. Japon ve Avrupalı kadınlar yüksek rütbeli subaylara verildi. Avrupalı kadınların çoğu Hollanda Hindistan savaş kampında esir alınan Hollandalı kadınlardı.*¹⁹

---

17 bkz. Iris Chang, *The Rape of Nanking, The Forgotten Holocaust of World War II* [Nanking Tecavüzleri: İkinci Dünya Savaşı'nın Unutulan Soykırımı] (New York: Basic Books, 1997); James Yin and Shi Young, *The Rape of Nanking: An Undeniable History in Photographs* [Nanking Tecavüzleri: Yadsınamayacak Bir Tarihin Fotoğrafları] (Chicago: Innovative Publishing Group, 1997).

18 Japonya, İkinci Dünya Savaşı sırasında cinsel olarak köleleştirilen Koreli ve Filipinli “konfor kadınları”na da, resmi bir özür talebinde bulunan diğer kurbanlara da hala tatmin edici bir tazminat ödememiştir; bkz Seth Mydans, “Inside a Wartime Brothel: The Avenger's Story” [Savaş Zamanı Genelevlerinde: Bir İntikamcının Öyküsü], *New York Times*, 12 Kasım 1996: A3; Maria Rosa Henson, *Comfort Women: A Filipina's Story of Prostitution and Slavery under the Japanese Military* [Konfor Kadınları: Bir Filipinli'nin Japon Ordusu Egemenliğindeki Fuhuşun ve Köleliğin Anlatısı] (New York: Holmes and Meier, 2000); Japon genelevleri hakkında bir tartışma için, bkz George L. Hicks, *The Comfort Women: Japan's Brutal Regime of Enforced Prostitution in the Second World War* [Konfor Kadınları: İkinci Dünya Savaşı Sırasında Japonya'nın Uyguladığı Vahşi Zorunlu Fuhuş Rejimi] (New York: W. W. Norton, 1995); Keith Howard, *True Stories of the Korean Comfort Women* [Koreli Konfor Kadınlarının Gerçek Öyküleri] (London: Cassell, 1995); Sayoko Yoneda, “Sexual and Racial Discrimination: A Historical Inquiry into the Japanese Military's 'Comfort' Women System of Enforced Prostitution” [Cinsel ve Irkçı Ayrımcılık: Japon Ordusunun Uyguladığı Zorunlu 'Konfor' Kadını Sisteminin Tarihine Bakış], *Nation, Empire, Colony: Historicizing Gender and Race*, ed. Ruth Roach Pierson ve Nupur Chaudhuri (Bloomington: Indiana University Press, 1989), 237 – 250; tazminat konusunda ve özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya'nın köleleştirdiği kadınlarla ilgili tazminat konusu için bkz Elazar Barkan, *The Guilt of Nations: Restitution and Negotiating Historical Injustices* [Ulusların Suçları: Tazminat ve Tarihi Haksızlıkların Pazarlığı] (New York: W. W. Norton, 2000), özellikle 3üncü bölüm.

19 Watanabe, “Trafficking in Women's Bodies” [Kadın Bedeni Kaçakçılığı], 503 – 504.

Tecavüz kamplarında köleleştirilen kadınların, askerlerin rütbelere ve ırk ve milliyet tercihlerine göre sınıflandırılması yalnızca Japon ordusuna özgü değildi.²⁰ İkinci Dünya Savaşı sırasında kapsamlı ve örgütlü cinsel kölelik operasyonları yapan tek ülke değildi. Naziler, Almanya'daki ve işgal ettikleri diğer bir çok ülkedeki toplama kamplarını endüstriyle ve savaşla ilgili işgücü elde etmekten, Yahudilere karşı yürüttükleri soykırımdan ve çingeneleri ve diğer “ari olmayan” ırkların tasfiyesi ve öldürülmesinden başka amaçlar için de kullandılar. Kadın askeri mahkumlardan cinsel işgücü isteniyordu. Nazi bilim adamları ve fizikçileri hem erkek hem kadın tutsaklar üzerinde cinsel deneyler yapıyorlardı. Alman toplama kamplarında zoraki fuhuş ve cinsel saldırı vardı. Tıpkı Japonya'da olduğu gibi, iş cinsel kötü muameleye geldiğinde tüm kadın tutsaklar eşit sayılmıyordu. Bir kadının yaşı, gençliği ve dış görünüşü, Nazilerin cinsel saldırılarına hedef olma ihtimalini belirliyordu.²¹ Toplumsal hayatın bir çok alanında olduğu gibi, savaş sırasında bile (ve özellikle savaş sırasında) toplama kamplarında etnik köken önemliydi. Alman askerlerinin Yahudi kadınlarla cinsel ilişkiye girmesine karşı resmi yasaklar vardı, ama çoğunca bu kuralların ihlalinde ceza uygulanmıyordu. Hayatta kalan birçok Yahudi kadın, ırkçı ve Yahudi karşıtı küfürler eşliğinde tecavüze ve kapsamlı cinsel işkenceye maruz kaldıklarını bildirdiler.²² İkinci Dünya Savaşı'nda müttefikler de cinsel sömürü ve şiddet kullandı. Kimi, Sovyet ordusunun Alman kadınlara karşı giriştiği türden²³ toplu tecavüzlerdi. Kimi başka olaylarda cinsel sömürü ve şiddet, ordu görevlilerinin, savaşın yerel ekonomiyi ve gıda üretimini kesintiye uğratmasıyla ortaya çıkan ekonomik zorluklarla, kötü beslenme ya da açlıkla karşı karşıya kalan kadınların durumunu kötüye kullanmaları sonucu oluştu. İşgal altındaki ya da özgürlüğüne kavuşan ülkelerdeki bir çok kadın cinsel ilişkiyi ya da fahişeliği, kendilerinin ya da kendilerine bağımlı ailelerinin elindeki diğer amansız seçeneklere yeğledi. Amerikan birlikleri de savaş sırasında ve sonrasında işgal sürecinde kadınlara tecavüz ettiler. Birleşik Devletler Ordusu arşivlerinde yaptığı araştırmada Brownmiller, Ocak 1942 ve Temmuz 1947 yılları arasında *mahkumiyetle* sonuçlanan 947 dava buldu.²⁴

-
- 20 Japonlarca esir edilen kadınlara hem cinsel hem de cinsel olmayan işler yaptırılıyordu (aynı yayın, 503); tecavüz ayrıca üstünlük sağlamak ve dehşet salmak için kullanılan bir araçtı, bu tecavüzlerin en ünlüsü olan “Nanking tecavüzü” sırasında binlerce kadın tecavüze uğradı ve öldürüldü, bkz Brownmiller, *Against Our Will* [İsteğimize Karşı], 53 – 60.
- 21 Brownmiller, *Against Our Will* [İsteğimize Karşı], 61 – 62.
- 22 Kadınların kamplarda gördükleri muamelenin ilk elden tarifleri için bkz Sarah Nomberg-Prytk, *Tales from a Grotesque Land* [Kaba Bir Vatandan Öyküler], (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1985), 14 – 20; Livia E. Bitton Jackson, *Elli: Coming of Age in the Holocaust* [Elli: Musevi Soykırımında Rüştüne Kavuşmak] (New York: Times Books, 1980) 59 – 61; Cecile Klein, *Sentenced to Live* [Yaşama Mahkum] (New York: Holocaust Library, 1988), 73 – 77; Lore Shelley, *Auschwitz: The Nazi Civilization* [Auschwitz: Nazi Uygarlığı] (Lanham, MD: University Press of America, 1992).
- 23 bkz Cornelius Ryan, *The Last Battle* [Son Çarpışma] (New York: Simon and Schuster, 1966); Barstow, *War's Dirty Secret* [Savaşın Pis Sırrı].
- 24 Brownmiller, *Against Our Will* [İsteğimize Karşı], 76 – 77; bu 947 mahkumiyet kararı Amerikan ordularının cinsel saldırılarının yalnızca küçük bir parçası: tecavüzlerin çoğu bildirilmiyor, bildirildiğindeyse mahkumiyet kararına bırakın 1940'ları, bugün bile az rastlanıyor; üstelik bu sayı açılan dava sayısını içermiyor ve yalnızca Kara ve Hava kuvvetlerinin verilerini kapsıyor, Deniz Kuvvetleri'nin verilerini kapsamıyor. Son olarak, bu veriler tecavüz dışındaki cinsel suçları kapsamıyor.

Savaş zamanında meydana gelen tecavüzler İkinci Dünya Savaşıyla birlikte sona ermedi, bunların etno-cinsel niteliği de 1945'ten sonra değişmedi. Tecavüz uygulaması 20nci yüzyılın ikinci yarısında da -iç savaşlar, bağımsızlık savaşları, askeri işgaller, müdahaleler, Bangladeş, Vietnam, Irak, Kuveyt, Bosna, Hırvatistan, Sırbistan, Ruanda, Liberya, Kaşmir ve Sierra Leone de dahil dünyanın çeşitli yerlerindeki operasyonlar gibi- irili ufaklı çatışmalar sırasında sürdü.²⁵ Savaş sırasında tecavüzün mantığı hiç değişmedi: tecavüzler etno-cinsel sınırlar arasında gerçekleşti ve tecavüz iki tarafça da uzun zamandır bilindik sebeplerle kullanıldı: birlikleri ödüllendirmek, düşmanı korkutmak ve aşağılamak ve ufak asker grupları arasında suçluluk duygusu yoluyla bağlılık yaratmak. Etnik sadakat ve etnik nefret, savaş sırasında tecavüz yoluyla birleşiyor.

Sovyetler Birliği sonrasında Doğu Avrupa'daki milliyetçi çatışmalarda tecavüz artık açıktan açığa bir savaş silahı olarak kullanılıyor. Örneğin 1990'larda savaşlar eski Yugoslavya'nın etnik ve ulusal sınırları arasında, Hırvatlar'la Sırlar ve Hristiyanlarla Müslümanlar arasında ve çingenelere karşı yaşandı. Bu etnik çatışmalardan en kötüsü Bosna'dakiydi; çatışmanın kötü ünü cinsel niteliğinden, özellikle de Ortodoks Hristiyan Sırp erkeklerinin Bosnalı Müslüman kadınlara karşı giriştiği toplu tecavüzlerden kaynaklanıyordu. Müslümanlar ve Hristiyanlar Saraybosna'da ve Bosna'nın diğer yerlerinde on yıllarca yan yana yaşamış ve birbirleriyle evlenmişlerdi. Bu barış havası 1992'de "etnik temizlik"le birlikte paramparça oldu.

Etnik temizlik, ya da bir etnik topluluğun diğerini üzerinde söz hakkı olduğunu ileri sürdüğü topraklardan atması, bölgede ortak bir modeli izledi. Silahlı Sırp erkekler (kimi zaman üniformalı birlikler, kimi zaman da resmi olarak orduda görevli olmayan ve üniforma giymeyen "başibozuklar") Bosna'nın şehirlerini ve kasabalarını dolaşıp fırsat buldukça evleri ve iş yerlerini yağmaladılar, karşılarına çıkan çoğu silahsız Müslümanlara tecavüz edip onları öldürdüler. Hayatta kalanlar Sırların aynı şehirden dalgalar halinde defalarca geçtiğini bildirdiler. İlk dalga sırasında, çoğunca, Müslüman erkeklerden bazıları öldürülüyor ve diğerleri daha sonra öldürülmek üzere toplanıyor ya da toplama kamplarına gönderiliyordu. Müslüman kadın, çocuk ve yaşlılar arkada bırakılıyordu. Sırlar'ın Sırp olmayan yerli kadın ve genç kızlara tecavüzü daha sonraki dalgalarda gerçekleşiyordu.

Munevra, yaşları on dörtten yirmi dört arasında değişen üç çocuk sahibi bir duldu. Çocuklarının yaşları, onları Sırlar'a öldürmek ya da toplama kampına göndermek için hedef yapıyordu. Silahlı Sırp erkekleri şehirlerinden geçerken delikanlıları kilerde sakladı. 1992 ilkbaharında iki adam evine gelip ona cinsel saldırıda bulundular. Lütfen dikkat edin, kimi okurlara Munevra'nın bu olayı betimlemesi ve diğer tecavüz kurbanlarının betimlemeleri fazla rahatsız edici gelebilir.

Oğullarımın beni duymasından endişe ediyordum. Oğullarımdan dolayı korkudan ölüyo'dum. Onlar terbiyeli çocuklar... Sonra bu adam göğüslerimi elledi. Bluzumu yukarı çıkarıp göğüslerimi tuttu... "Senin yaşındaki bir kadın için göğüslerin hiç de fena değil" dedi. Sonra beni diğer odaya götürdüler... Ağladım ve yalvardım, bacaklarımı birbirine kenetledim. Sonra şeyini çıkardı, biliyorsunuz işte, ve yaptı ve üstüme boşalttı. Onun işi bittiğinde diğer adam geldi ve aynı şeyi yaptı... Gittiklerinde oğullarım dışarı çıktılar ve... bana ne olduğunu sordular: "Sana ne yaptılar?". Ben "Bir şey yapmadılar" dedim. Onlara anlatamadım... Onların bunu öğrenmesindense ölürdüm daha iyi."²⁶

25 bkz Americas Watch and the Women's Rights Project, *Untold Terror: Violence against Women in Peru's Armed Conflict* [Anlatılmayan Terör: Peru'daki Silahlı Çatışmalarda Kadınlara Karşı Şiddet] (New York: Americas Watch, 1992); Asia Watch and Physicians for Human Rights, *Rape in Kashmir: A Crime of War* [Kaşmir'de Tecavüz: Bir Savaş Suçu] (New York: Asia Watch, 1993); Ximena Bunster, "Surviving beyond Fear: Women and Torture in Latin America" [Korkunun Ötesinde Yaşamak: Latin Amerika'da Kadınlar ve İşkence], *Women and Change in Latin America*, ed. June Nash ve Helen Safa (South Hadley, MA: Bergin & Garvey, 1986), 297 – 325; Samir al-Khalil, *Republic of Fear: The Politics of Modern Iraq* [Korku Cumhuriyeti: Modern Irak Politikaları] (Berkeley: University of California Press, 1989).

26 Stigmayer, "The Rapes in Bosnia-Herzegovina" [Bosna-Hersek'teki Tecavüzler], 101.

Kadınların ve ailelerin bu tür olaylarda duydukları utanç, kurbanlaştırma ve tecavüz sürecinin bir parçasıydı.²⁷ Munevra'nın deneyimi milliyetçi çatışmanın göreceli olarak daha erken zamanlarına rastlıyordu; savaş kızıştıkça kadınların yaşadığı cinsel şiddet de artacaktı.

Sırp tecavüz kampı denen yerlerde, Müslüman ve diğer Sırp olmayan kadınlar için kabus çok daha uzun ve acımasızdı. Yirmi altı yaşındaki Ifeta, çoğunu tanıdığı Sırp askerlerce tutuklanmış ve Doboj'da bir kadın kampına götürülmüştü:

Üç sarhoş [Sırp ordusu] askeri... onu bir sınıfa sürüklediler.... burada, ağzını ve arkasını gösteren Ifeta'nın deyişiyle “aynı anda” üç erkek tarafından tecavüze uğradı. “Ve yaparlarken onlardan bebeğim olacağını söylüyorlardı”.... Bu olaydan sonra tecavüzler Ifeta'nın gündelik hayatının bir parçası haline geldi... Her zaman topluca tecavüz ediyorlardı, tecavüz sırasında hep küfrediyor ve aşağılıyorlardı ve çoğunlukla onu oral sekse zorluyorlardı.²⁸

Kamptaki başka bir mahkum, Kadira, Doboj'daki haftalarını şöyle anlatıyor:

Cinsel organlarımıza şişe soktular; hatta bazı kadınlara kırık, parçalanmış şişeler soktular.... Silahlar da. Ve korkudan ödünüz patlıyordu, ateş edip etmeyeceğini bilmiyordunuz”.... Bir keresinde Kuran'a işemeye zorlandı. Başka bir zaman kendisi ve bir grup kadın Sırp gardiyanların karşısında dans etmeye, Sırp şarkıları söylemeye zorlandı.... Kaç kez tecavüze uğradığımı hatırlamıyorum.²⁹

Sırp'ların etnik temizlik ve savaş sırasında kullandığı cinsel terör, işkence ve tecavüz modeli, 1998 – 1999 arasında Kosova'da tekrarlandı. Yine bir grup Sırp erkeği -askerler, polisler, başıbozuklar-kasabaları tarayıp evleri işgal etti, (çoğunca Müslüman) Kosovalı Arnavutlar kadınlara tecavüz etti, savaş alanından kaçan Kosovalı Arnavut kadın mültecilere cinsel saldırılarda bulundu, esir ya da tutuklu bulunan Kosovalı Arnavut kadınlara cinsel şiddet uyguladı. Kosova çarpışması 1999'da NATO'nun Kosova'ya girmesiyle son buldu.³⁰

(...)

27 bkz Elizabeth Bumiller, “Deny Rape or Be Hated: Kosovo Victims' Choice” [Tecavüzü İnkâr Et ya da Düşman Ol: Kosova Kurbanlarının Seçimi], *New York Times*, 27 Haziran 1999,:1.

28 Stigmayer, “The Rapes in Bosnia-Herzegovina” [Bosna-Hersek'teki Tecavüzler], 117 – 118.

29 Aynı yapıt, 118 – 119.

30 İnsan Hakları İzleme Komitesi'ne göre her ne kadar iki taraf da cinsel saldırı suçları işlemiş olsalar da Sırp erkeklerin tecavüzlerinin sayısı Kosovalı Arnavut erkeklerin tecavüzlerinden çok daha fazlaydı; bkz İnsan Hakları İzleme Komitesi, “Kosovo: Rape as a Weapon of 'Ethnic Cleansing' ” [Kosova: Bir 'Etnik Temizlik' Aracı Olarak Tecavüz] (21 Mart 2000); Kansas Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden Hsui-hua Shen'e bu raporu dikkatime sunduğu için özellikle teşekkür ederim.

Sonuç

Etnik köken ve cinsellik, cephenin ön saflarında pek de olası olmayan ama değişmez iki ortak. Etno-cinsel sömürü savaşın yaygın silahlarından ve barış için ödenen alışlagelmiş bir bedel. Ulusal sınırlar arasındaki ve içindeki çatışmalarda, dil, din, kültür ve cilt rengindeki farklılıklar çoğu zaman cinsel zorbalığa gerekçe gösteriliyor; uzak etnik topraklar cinsel saldırılar için hedef belirleniyor ve etnik açıdan düşman olarak tanımlananlara karşı cinsel savaş açılıyor. Etno-cinsel saldırıların kayıpları, askeri operasyonların ikincil kayıpları değil. Cinsel saldırının seçilmiş hedefleri; etnik kökeni Başka olmakla suçlu bulunmuş kurbanlar; yanlış zamanda, yanlış yerde ve yanlış bedende bulunuyorlar; etnik bir amacın cinsel araçları, kesin sonuca gidilirken mola verilen cinsel konaklama alanları.

Cinselliğin ve savaşın dramı yalnızca çatışma sahnelerine özgü değil. Ekonomik çekişme ve jeopolitik süper güç rekabetiyle İkinci Dünya Savaşı sonrası döneminde ortaya çıkan muazzam işgücü^b, kendisiyle orantılı muazzam cinsel iştahını doyurabilmek için dev bir askeri-cinsel yapı üretti. Cinsellik askerileştirildi, çok uluslu bir cinsel endüstri şeklinde Soğuk Savaş'tan beri böyle. Bu çok uluslu cinsel endüstri, savaş ve barış gücü olarak dünyanın etrafına yayılmış askeri personele hizmet ediyor ve giderek büyüyen sivil etno-cinsel pazarı doyuruyor. (...)

---

b “*Manpower*”: İngilizce'den Türkçe'ye işgücü olarak çevrilen bu kelime, bu metinde aynı zamanda erkek-gücü (manpower) olarak da okunabilir. (çev)